

Lasten Suometar.

— Lufemista Nuorisolle. —

N°. 4.

Selmikuussa

1857.

Toinen ristiriento.

(w. 1147—1149).

Se, jota alkunsa koko ristirientäjien rohkea maellus tähti ja tarkoitti, nimittäin Jerusalemin ja „pyhän haudan“ pelastus, oli niinkuin tiedämme todentunut. Palestiinan maa ja sen monet muistolliset seudut oli Muhammetin-uskoisilta miehällä voitettu ja ulkopiiritään oli Jerusalemin kristitty walta kyllä laaja ja awara, mutta sisällisesti turmeli sen woimaa ja pysyväisyyttä jo kalwawa foi. — Ristirientäjiä alussa wihättänyt jalo uskallus ja into oli wähitellen lakastunut, muinaista miehuttansa seurasi, voitolle tultuansa, yllellisyys ja huoletoin nautinnon himo ja tämä nosti heidän omassa keskuudessaan riitaa ja kateutta. Sen hawaitsi ympärillä asuwaitet wiholliset ja alkoivat heitä wuoronsa ahdistaa ja häiritä. Keskenään sitä ennen riitaiset Seltjuukilaiset oli nyt Mosulin uljas ja urhoollinen ruhtinas Senki wihdoinki yhdistänyt ja uhtasi naapuri-kansoja sodalla. Tätä peloisiaan koki Kristityt pitää rohkean naapurinsa kokeita tarkalla silmällä, puolustaakseen itseänsä; waan tämä warowaisuutensa oli liialsi myöhästynyt. Heille ei Senki warustaumisen aikaa suonut, waan rikko i äkisti rauhan, walloitti w. 1144 Edeßan mahtawan kaupungin, jota pidettiin itämaisen kristi-wallan parhaana tukena, ja uhtasi täältä käsin koko Jerusalemin kuningaskuntaa häwitteksellä.

Gämmästyksellä kuuli koko kristikunta tämän tapauksen; mutta edellä muiden säikähti tähän asti suruttomat Jerusalemin Kristityt, jotka nyt wasta täydelleen waaransa tajusivat. Hädänsään anoiwat he kirjallisesti paawin ja länsimaisen kristikunnan suojelusta, ja Bernhardi-nimisen munkin awulla sai wihdoinki paawi uuden ristiriennon aikoihin.

Ranskan senalkuinen kuningas, seitsemäs Ludowiiikko oli erään läänitysmiehenä kanssa riitautunut. Tästä syttyi heidän keskenä sota, ja suurella sotajoukolla ryukäsi kuningas wastustajansa maahan, jota rangaiست-

seksi kowasti rastiiteli. Wihan wimmassa häwitti hän linnuja, kaupunkia, ja eräässä kohdin oli raakainen sotajoukkonsa polttanut kirkonkin ja yhtäaika aina toista tuhatta siihen paennutta ihmistä. Paawin puolesta waati nyt Bernhardi kuningasta rikoksensa sowitzamisiksi rientämään pyhälle haudalle, ja suostutti hänet wihdoinki tuumaansa, josta itse, samoin kuin ennen Pietari Amiennilainen, läksi ristirientoa saarnaamaan kaikelle kansalle. Näin ympäri maata kulettuaan, riensi hän paawin käsystä niille herrainpäiwille, jotka kuningas Ludowiiikko oli wuodeksi 1146 kuuluttanut, ja antoi tässä sekä kuninkaalle, että hänen puolisolleen Eleonoralle ja muille rientoon lähtewille herroille ja ruhtinoille punaisen ristin kullekin. Siitä kulki hän kuninkaan kanssa kaupungin tienoossa olemalle kedolle, jossa lukematoim ihmisjoukko heitä odotti, ja mieli tässä pitää keloituspuheen kansalle, waan tuskin oli hän saarnansa alottanut, kun kokountunut rahwas alkoi kiiwaalla hundolla anoa häneltä ristiä. Näitä oli sitä wasten hänellä suuri summatoim paljous saapuwilla, mutta viimein tuli heistä kuitenki puute, ja rahwasta tyydyttääkseen täytyi Bernhardin leikellä omat waatteenensa ristiksi. — Jnnossaan tahtoi nyt kokountunut kansa walita hänet johdattajakseen aiwotulle retkelle; mutta tähän ei Bernhardi suostunut, waan käski kunin ristiä kantawaisen kewätkesästä tulewana vuonna matkalle lähteäkseen keräytyä kuningas Ludowiiikon ympärille.

Saatettuaan asiat tälle kannalle Ranskassa läksi Bernhardi syhyllä vuonna 1146 Saksanmalle, sielläkin ristiriientoa saarnataksien; mutta warsinkin taiwuttaakseen Saksan kuningasta kolmatta Konradia tuumaansa. Aluksi näytti kuitenkin siltä, kuin ei aikomuksensa onnistuisi. Kuningas kohteli tosin Bernhardia, niinkuin jumalista ja tawoiltaan hurskasta miestä, kaikella kunnialla, mutta ristirientoon ei hän ottanut lähteäkseen; sillä waltakuntansa sisälliset seikat waatiwat sitä nykyä hänen tarkastawaa huoltansa, ja päälliseksi oli hän jo ferran sitä ennen pilkerin tawoin käynyt pyhällä haudalla. Koska Bern-

hardi tämän kuninkaan wastahakoisuuden huomatti, ei sillä kertaa häntä enää houkutuksillaan waiwannut, waan jätti asian wastaiseksi ja matkusti sota-asiaarnaten paikasta paikkaan halki Saksanmaan. Edellensä kulki jo maine hänen pyhästä aikeesta ja hurskaasta mielenä laadusta ja kiwaalla, innosta palawalla puheellansa sai hän yltänsä paljon kansaa mieltymään nuteen ristiriientohon. Wihdoin jouluaikana vuonna 1146 tuli hän Speijerin kaupunkiin, johon silloin ikään kuningas Konradi oli Saksanmaan piispat ja ruhtinaat ko'onnut herrain-päiwille. Täällä käwi Bernhardi taaskin kuninkaan puheella ja koetti häntä uudelleen houkutella lähtemään itämaiden Kristityille awuksi; mutta turhaa oli kaikki rufoileminen, kuningas oli yhtä kowakorwainen, kuin ennenki. Näistä wastuksista oli monikin jo wäsynyt, waan Bernhardi ei päätöfsestään vielä kuitenkaan luopunut, hän tahtoi aikeensa toimeen saada, waikka mikä olisi, ja sen näyttikin todeksi. Koska muka kolmantena joulupäiwänä piti jumalanpalvelusta kaupungin kirkossa, alkoi hän lesken toimituksensa puhutella ko'olla olemaa kansaa kiwaassa, mieltäsiikkittawassa lauseessa, ja kehoitti heitä wakaasti kiiruhtamaan pyhän haudan ja sen pelastajoiden suojelukseksi. Siitä kääntyi hän lohdastaan kuningas Konradia puhuttelemaan ja kuwaili eläwillä sanoin viimeistä tuomiota, kuinka silloin Kristus oli hänelle sanowa: „ihminen, minä olen sinun hyväksesi tehnyt, mitä sinäkin woin. Minulta sait sinä wallan, wii-sauden, woiman ja rikkauden; waan kuinka olet kaikesta tästä kiittolisuuttasi osoittanut?“ Nämä saarnaajan sanat sulattiwat Konradin sydämen, ja huoaten ja silmissä kyineleet sanoi hän: „kaiwaollisen armon waiikutuksia en kielellä itsesäni; waan tunnustan ne mielessäni ja tahdon woimani jälkeen Herraan palwella.“ — Tätä hallitsijansa päätöstä ihastuen sai koko seurakunta yhteistä kiitos-wirttä laulamaan, ja sillä wälän astui kuningas alttarin luo, jossa Bernhardi satoi puma-sen ristin hänen olkapäähänsä ja antoi sen sotawierin, jota hänen tuli pyhässä sodassa käyttää. Sen nähtyänsä kiiruhti muuttikin Saksanmaan herrat ja ruhtinaat saamaan samanlaisia sotamerkkiä waatteihinsa, lähteäkseen kuninkaan kansa pyhälle haudalle, ja näiden joukossa oli myös Konradin vielä nuori wewepoika Fredrik, jota myöhemmin keisariksi tultuansa sanottiin liika-nimeltä Punaparraksi.

Niin läksi vuonna 1147 aina 200,000 sotijaa Ranskan ja Saksanmaalta liikkeelle. Heitä johdatti kaffi kuningas ja monta mahtawaa herraa ja ruhtinasta; waan harwat näistä tästä matkaltaan palasivat kotiinsa; sillä

heitä kohtasi vielä suremmat waiwat ja wastukset, kuin Pietaria ja Gotfridia aikansa. Kreikan keisari Emanuel-Komneeno ei matkunkaan edestä antanut ristiriientäjille tarpeellisia ruoka-aineita, waan kohteli heitä wihollisten tawoin ja saatti heidät wiekkaudella Turkkilaisten käsiin; sillä katudesta wihasti hän kaikkia länsimaiden Kristityitä. Monta kinsaa ja kowuutta kärkeytyään pääsi ristiriientäjäs-joukot wihdoinki Nasian puolelle, waan täällä kuoli suurin osa beistä nälkään ja rakkawiin ruttotautihin. Ainoasti wähempi joukko ehti lopuksi Jerusalemiin ja yhteisesti itäläisten Kristityiden kansa koitettiin nyt Damaskon kaupunkia walloittaa Turkkilaisilta; waan se katens ja kawala petollisuus, jolla itämaiden Kristityt turhasta epä-luulosta awuuttulleita uskolaisiansa kohtelivat, teki tämänki yrityksen tyhjäksi. Näin oli lähes kaffi sataa tuhatta ristiriientäjää taas Nasian maalla turhaan hukannut henkensä, ja jällelle jääneiden kansa palasi kumpaisekin kuninkaat pa-hoilla mielin kotiinsa. Kristuksen haudalla oliwat tosin käyneet ja sinä rufoilleet; waan tämä olikin ainoa lohdutuksensa, sillä muun puolesta ei koko ristiriientonsa mitään hyödyttänyt. Bernhardia, joka Jumalan nimesä tästä yrityksestä oli niin suurta etua ennustanut, soimattiin nyt pettäjäksi; waan puolestaan sytytti hän ristiriientäjiä, joiden eripuraisuus ja syntinen käytös koko onnettomuuden oli aikaan saanut ja waiikutanut. Sihin Mooseskaan, sanoi hän, tainnut Israelin kansaa heidän synteinsä tähden luvattuun maahan saattaa.

Hurskain työ.

Muutamassa Turkinmaan kaupungissa eli wallan rikas ja mahtawa mies kolmen poikansa seurassa. Näiden kaswatusta koki isä tarkalla huolella walwoa ja oli sen wuoksi heidän kanssaan muuttanut kaupungin rauhottomasta hälystä lähi-tienoossa olemaan maapaikkaan, johon sitä warten eli rakennuttanut komean, linnan-kaltaisen kartanon. Sitä piiritti kaunisti kaswawat niityt ja wiljawat wainiot ja niiden läpitse juosta kiekerehti soma, leikkisä joki, jonka wiberiäisellä äyräällä seisowat hedelmä-puut weden tyynessä pinnassa kuwastiwat omaa kauneuttansa, kuni kirkkaassa peilissä. Lähinnä kartanoa seisoi kaunis, tuheea puisto, jossa suwen suloiiset linnut iloissaan lauloiwat leskenänsä. Herttaista siis näin ihannassa paikassa oli eläminen; mutta ihmisellä ei tällä maalla ole pyysywäistä asuntoa, waan parhaastakin tilastansa tulee hänen aikansa erota, ja niin täytyi wuoronsa rikkaan Turkkilaisenkai kaikesta hywydestään

luopua ja kauniista asunnostansa muuttaa maan mustaan pöwehen. Koska sen tiesi ja arvasi loppunsa lähestyvän, kutsui hän pojat luoksensa ja jatoi kaiken omaisuutensa heidän keskensä tasan; waan sanoi sen tehtyänsä: „ennenkuin teidät, lapseni, jätän ja näiltä ilmoilta eroan, tahdon minä tiedustella, sen teistä on jaloin ja huruskabin töisänsä. Luonnostaan on ihmisellä monta hyvää taipumusta ja arua; waan on monta pahaaakin. Nämä ovat keskenään alituisessa riidassa ja usein saavat pahat hywiltä wallan, samoin kuin ohdakkeet ja rikka-ruohot tukahuttawat wainion wiljat ja kukkaiset. — Teille olen nyt jakanut kaiken waiwalla keräämän hywytyeni; waan wieslä on minulla yksi kallis tawara tallella ja sen olen minä sulle teistä antawa, joka on jaloin ja huruskabin töisänsä.“ Tätä sanoessaan otti hän suuren kirkkaasti paistawan timantin näkeeksi ja wirtkoi siitä taas: „samotkaa, lapseni, maille wierahille, koeten kufin puolestansa hyvää tehdä, minä woitte ja tajuatte, ja antakaa kottiin palattuanne minulle tili ja tieto parhaasta työstänne. Jonka silloin näen huruskahimmafsi, hän saapi tämän timantin hywän työnsä palkaksi.“ —

Kehoitusta kuullen läksi weskjet matkalle ja palasivat jonkun ajan päästä taas kotiinsa. Sänä eteen astuttua sanoi wanhin pojista: „matkallani jouduin minä suureen kauppa-kaupunkiin, jossa muudan kauppiamies pitkäiselle matkalle lähtiesjään kahden kesken jätti kaiken hywytyensä mun huostaani. Tämän tawaran olifin tainnut kaiketta waaratta pitää omanani; mutta kauppiaan matkalta palattua jätin minä kaikki hänelle takasi. — Sano isäni, enkö tässä työsfäni osottanut jalomielisyyttä ja huruskautta?“

„Poikani,“ lausui isä, „tofin et wääryyttä tehnyt, waan täytit welwollisuutesi ja olit rebellinen. Sitä en kyllä moitti, niin pitifin tehdäksesi; sillä rebellisyys on jokaisen welwollisuus; mutta sen waarin-ottaminen ei kuitenkaan ansaitse palkintoa. Sinun työtäsi kostaa jo oman tuntuosi rauha ja mielefi tyytywäisyys kyllifsi.“ —

Wuoronfa tuli nyt wanhimman wierimäinen poika isänfa puheelle. „Matkallani,“ sanoi hän, „tuln minä jyrkkärantaisen kosken luo, jossa pieni lapsi waaraansa älyämättä ilo-mielin poimi kanniita kukkaija. Sitä tehden lipefi jalkansa ja hän putosi kuohuwaan koskeen päälensjä; mutta minä kiruhdin hätään ja pelastin hänet oman henkeni waaralla fuolemasta. Eikös — isäni — tämä ollut hywä ja huruskas työ?“

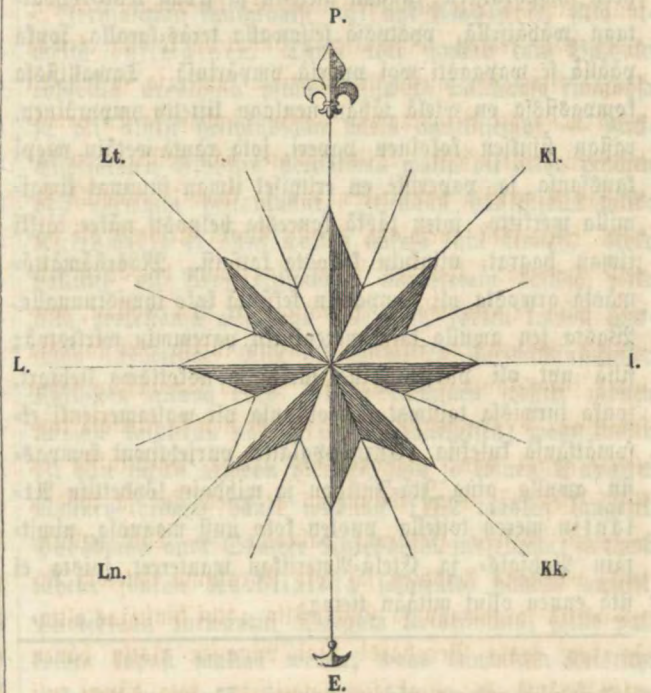
„Poikani,“ sanoi isä tämän kuultuansa, „sinä teit, kuni

jokaisen tehtäwä on, ja lapsensa pelastuffesta ilosta ittewän äidin kyyneleet oliwat sun parahin palkintosi.“

Wiimein tuli nuorin poika ja sanoi wuoronfa: „päiwäsydämellä, koska auringon säteet paahtoiwat kuumasti, satuin muutamasti metsässä käwelmään, ja näin lammaskarjan etsiwän ruokaansa korkealla wuoren kukkulalla, jonka kufeella oli äkki-jyrkkä putous. Sen äärimäisellä äyräällä malaksi päiwän helteestä wäsynyt paimen nukkufissa, ja tämä mies oli mun wihamieheni. Waan sitä huolimatta herätin minä ja waroitin häntä; sillä unisfaan liikahtaisfa olifin hän saattanut putouksen sywyhteen langeta.“

„Ah!“ sanoi isä tämän kuultuansa, „sinä, poikani, olet timantin sillä työlläsi ansainnut; sillä se on jaloin ja huruskabin mielenfa puolesta, joka wiholliselleen osoittaa hywyttä ja tietää pahat himonsa estää ja hallita.“

Kompassi ja sen käytäntö.

Muinaisten kansain meri-kulku oli parhaastaan waan ranta-liikettä sillä aukealla merellä purjehtiminen käwi heille luotettawan liehtarin puutteesta waikeaksi. Minoan johtonsa saivat senaikuiset purjehtijat päiwällä aurin-gosta, ja yöllä kuuista ja taitwaan tähdistä, mutta sumuisella säällä, ja koska synkkä pimeys walkifsi maalla ja merellä, ei apua ollut näistätäkään keinoista. Senään ei

Kirjaimet yllä olewasfa kuwasfa tähtäwät: P. pohjoista; Kl. koifista; I. itää; Kk. kaakkoa; E. etelää; Ln. lounaa; L. länttä; Lt. luoteista.

arwannut sitä, että pieni teräksinen neula voisi ilman suunnat tarkemmin osoitella, kuin kukaan ihminen. Wasta vuoden 1300 paikoilla tuli tämä totuus tutuksi, ja ma-
 netta myöten oli Napolilainen Flavio Gioja se joka rautaweto-voiman ensiksi havaitsi. Tätä luonnon woimaa käytettiin nyt kompassi-nimiseksi koneeksi, joka näyttää tarkoituksensa, mihinpäin mihin ilman suunta on, niin maalla kuin merellä. — On muka eräillä rautala-
 jilla itsestään se luonto, että niistä tehty neula eli muu isompi taikka pienempi kappale toisella päällänsä etsii pohjoista, toisella etelätä, jos waan wapaasti liikkua saa. Tätä luonnon taipumusta sanotaan rautaweto-
 woimaksi ja semmoista kappaleita, joilla tämä luonto eli taipumus on itsestään, mainitaan luonnolliseksi rauta-
 wetäimiksi, waan näistä saapi hieromalla saman woiman muuttumaan toisinkin kappaleisiin, joita silloin sanotaan telo-
 rautawetäimiksi. Sitä laatuja on myöskin se teräksinen neula, jota kompassi-koneeseen on käytetty. Se on pie-
 neen ympyräiseen rastaan asetettu ja lepää kesseli-kohtal-
 taan vähäisellä, pystyssä seisowalla teräs-karalla, jonka päällä se wapaasti voi pyöriä ympärinsä. Tavallisissa kompassissa on vielä tähän neulaan liitetty ympyräinen, rastaan sisuksen kokoinen paperi, jota rauta-wetäin viepi kanssansa ja paperille on erityiset ilman suunnat kirjai-
 milla merkitty, joten tästä koneesta helposti näkee kaikki ilman haarat, niinkuin kellosta katsoisi. Määräämättö-
 masta arwosta oli kompassin keksintä koko ihmiskunnalle. Wasta sen avulla taitsi merenkulkua paremmin wirtistyttyä; sillä nyt oli purjehtijoilla tarkka ja uskottawa liehtari, jonka turwissa taitsivat laivoillansa yli waltamerien ki-
 esymättänsä kuleksia. Eurooppalaiset purjehtivat kompas-
 sin avulla aina Itä-Intiaan ja wihdoin löydettiin At-
 lantin meren toisella puolen koko uusi maanosia, nimit-
 täin Pohjois- ja Etelä-Amerikan mantereet, joista ei
 sitä ennen ollut mitään tietoa.

Lasten laulu.

Inferistä.

Hiir' on metsähän menewi,
 Pien' on keltkanen perässä,
 Pien' on kirkas keltkasessa.
 Kissa aialta kysywi:
 „Mihin se meet hiiri parka?“ —
 Lähen puita purkamahan,
 Niakfia särkemähän. —
 „Entä puu päällesi kaatuu?“

Minä juoksen juuren alle.
 „Entä nätkä näppäsewi?“
 Minä pistän neulasella.
 „Entä wertä wuotasewi?“
 Minä woidan woi-sulalla.
 „Mistä hiiri woita saapi?“
 Wanhan ämmän walfafesta.
 „Mistä wanha ämmä saapi?“
 Nuoren lehmän nännististä.
 „Mistäs nuori lehmä saapi?“
 Heleästä heinän päästä,
 Kultafen kukan nenästä,
 Kaunihin kauerwan päästä.

Pohjolan yö.

Jo taaskin taiwas hulmuua
 Jo pohjan perillä,
 Kah! walo vielä leimuaa,
 Kah, yönki kessellä.

On fun ja tähdet kirkkakat,
 Ne yöllä loistawat,
 Ja rewontulet hohtawat
 Ne walon antawat.

Kuin päivä yöki syntiä
 On niistä paistawa,
 On kirkas pohjan pimiä,
 On kaunis loistawa.

Nyt juokse, juokse joutusaan
 Mun wirkku poroni,
 Ja joudu, joudu sukkelaan
 Nyt luokse neitoni.

— fw —

Sananlaskuja.

Äsken poika poika ompii,
 Kun uuden tuwan tekewi;
 Kynnyksen tuwan etehen,
 Uuden uksen kynnykselle.

Ennen kuusia kumarran,
 Kun kumarran kumnotonta.

Helsingissä.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainossa.
 Painoluwan antanut: L. Heimburger